

*Тетяна Калюжна,
кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник
відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України м. Київ
tt-dd-kk@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

В статтє рассмотрєны особєнности образования взрослых, раскрыто понятие «андрагогической компетентности преподавателя». Установлены условия формирования андрагогической компетентности преподавателя в процессе профессиональной подготовки, выяснено ведущие интерактивные формы организации обучения взрослых.

***Ключевые слова:** образование взрослых, условия, андрагогическая компетентность, интерактивные формы обучения, преподаватель.*

Освіта дорослих має стратегічне значення для розвитку держави в усіх її напрямках. Вміння навчатися протягом життя та самостійно актуалізувати (оновлювати) знання наразі виступає однією з головних вимог до спеціаліста. Завданням сучасної освіти виступає створення умов, які сприятимуть формуванню зазначених вище якостей майбутнього фахівця, та підготовка кадрів, здатних забезпечити ці умови.

Проблемам у галузі формування андрагогічної компетентності майбутніх спеціалістів із освіти дорослих присвячені роботи Л. Вавілової, В. Буренко, І. Зель. Водночас проблема формування в майбутніх викладачів педагогічної освіти андрагогічної компетентності в процесі професійної підготовки недостатньо досліджена.

Загальні вимоги до підготовки викладача педагогічної освіти поділяють на два основні напрямки: 1) підготовка педагога-викладача, який володіє сучасними освітніми технологіями, вміннями визначати і обирати методи, форми та засоби навчання; забезпечувати творчу

атмосферу в освітньому процесі; 2) підготовка педагога-дослідника, що працює в галузі педагогічної науки, здатного відстежувати й аналізувати сучасні наукові досягнення та впроваджувати їх у практику викладання. Важливою умовою зазначеної підготовки є засвоєння майбутніми викладачами технологій, форм і методів, що відповідають принципам освіти дорослих.

Упровадження знань із андрагогіки у систему підготовки майбутніх викладачів педагогічної освіти повинно мати цілеспрямований і довготривалий характер із введенням низки спеціальних курсів з історії розвитку андрагогіки, основ андрагогічної компетентності та ін., що сприятиме формуванню в майбутніх викладачів андрагогічної компетентності.

З погляду І. Зель [2, с.9], андрагогічна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка проявляється у здатності створити оптимальні умови для навчання дорослих. Л. Вавілова [1, с.11] андрагогічну компетентність розглядає як систему знань, умінь, досвіду, особистісних якостей людини. На наш погляд, андрагогічна компетентність – це здатність викладача ефективно виконувати професійну діяльність у галузі освіти дорослих та передбачає розуміння ним психологічних та фізіологічних особливостей дорослої людини; наявність навичок комунікації з людьми різних соціальних груп; здатність до прояву особистісних якостей; знання форм, методів і прийомів навчання дорослих; уміння організувати навчальний процес, спираючись на принципи освіти дорослих з урахуванням життєвого і професійного досвіду, комунікаційної здатності, запитів та очікувань від навчання; здатність і готовність до самоаналізу та саморозвитку протягом життя.

Загалом андрагогічна компетентність викладача передбачає зміну стандартних форм і методів роботи з дорослими учнями, спонукаючи до активності, пошуку спільних рішень, прояву свого потенціалу. Різні форми

групової роботи сприяють навичкам спілкування та взаємодії з іншими людьми, розвивають ораторські здібності, вміння аналізувати отриману інформацію. Викладач у даному випадку виступає в ролі консультанта або ведучого, який лише спрямовує хід розвитку заняття. У процесі такого навчання відкриваються внутрішні інтереси і потреби всіх учасників заняття, а психологічно комфортна атмосфера сприяє пошуку нових знань.

Ролі викладача можуть змінюватися залежно від виховних і навчальних задач. Популярними ролями серед педагогів є тьютер, фасілітатор, місіонер, інформатор і модератор. Вибір однієї з професійних позицій (ролей) передбачає від викладача прояв відповідних професійних функцій і якостей.

Якість навчання майбутнього викладача-педагога у процесі професійної підготовки також залежить від вибору форм організації навчального процесу. Вірно підібрана до поставленої мети заняття та якісно реалізована форма навчання дозволить студентам краще засвоїти матеріал і отримати наочний досвід організації роботи з дорослою аудиторією. Провідними інтерактивними формами організації навчального процесу є круглий стіл (дискусія, дебати), мозковий штурм (мозкова атака), ділові та рольові ігри, Case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз), майстер-клас, тренінг, інтерактивна екскурсія. Плануючи заняття, викладач може обирати найбільш ефективну форму навчання, залежно від теми, або комбінувати декілька методів.

Отже, андрагогічна компетентність нами визначається як здатність викладача ефективно виконувати професійну діяльність у галузі освіти дорослих. Забезпечити відповідну підготовку під час навчання можливо за умов: 1) прямого впливу через упровадження спеціальних курсів із основ андрагогіки та андрагогічної компетентності; 2) опосередкованого впливу через організацію навчальної діяльності майбутніх викладачів-педагогів із застосуванням форм і методів інтерактивного характеру та науково-

дослідних технологій, налагодження міжпредметних зв'язків між дисциплінами; 3) входження до професійної діяльності викладача дорослих через виробничу (педагогічну) практику.

Зазначені умови повинні мати системний характер протягом всього періоду навчання студента, закладаючи основи андрагогічної компетентності майбутнього викладача.

Список використаних джерел і літератури

1. Вавилова Л. Н. Формирование андрагогической компетентности методиста в процессе повышения квалификации: автореф. дис. на получение науч. степени кандидата пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профес. образования» / Л. Н. Вавилова. – Кемерово, 2005. – 23 с.

2. Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. О. Зель. – Черкаси, 2009. – 22 с.

3. Кукуев А. И. Андрагогическая подготовка преподавательских кадров для системы образования взрослых / А. И. Кукуев // Интеграция методической (научно-методической) работы и системы повышения квалификации кадров: материалы IX Всероссийской научно-практической конференции Челябинского ин-т перепод. и пов. квал. работ. образ. – 2008. Ч.2 – С. 3 – 11.

4. Подобед В. И. Системные проблемы формирования образования взрослых: образовательные услуги, функции, технологии обучения / В. И. Подобед, М.Д. Махлин. – СПб. : ИОВ РАО, 2000. – 120 с.

5. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: активное обучение: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. П. Панфилова. – М. : Академия, 2009. – 192 с.